

Linards Laicens

*MĪTINĀS
BALLĒ*

Pasaku spēle ar kolektīviem
Trīs nodaļas

SPELE:

Bagātais
Nabagais
Bombačifallo, klauns
Kaķis
Kaza
Dāma
Sieviete
Dieviņš
Puisītis
Meitiņa
Šujmašīna
Vējdzirnavā
Suflieris, herolda vietā
Laupītājs, Bagātais
Aģitators
Kalēji, kolektīvs
Kalēja balss
Malēji, kolektīvs
Malēja balss
Suvējas, kolektīvs
Suvējas balss
Balles publika:
1. grupa
2. grupa
Balss no balles
Apsveicēji

Mitiņš: kalēji, malēji, šuvējas kolektīvā
Balss no Mitiņa
Skatītāji

PRIEKŠMETI:

Karalis, karaļa cepure
Bruņinieks, bruņinieka cepure

SKATUVE

Pakaļplānā vidū paaugstinātas pakāpenisku sēdekļu rindas. Personāži uznāk vai noiet vai nu pa vienu, vai otru pusi šim sēdekļu paaugstinājumam. Gar malām uz priekšu soli pakāpeniskā kārtībā. Vidū neaizņemta telpa. Spēle var notikt tiklab brīvā dabā, kā piemērotā telpā; bez dekorācijām un bez priekškara.

PIRMĀ NODAĻA

Suflieris

ar grāmatu vai manuskriptu rokā pārnāk skatuves telpai un nostājas priekšā. Paceļ roku. Runā.

Mītiņš ballē. Pasaku spēle. Šujmašīna un Vējdzirnova ceļā uz Bagāto. Kaķis un Meitiņa spēlējas.

Šujmašīna.

Griezies jel ātrāk; ko lūries ap stūriem!

Vējdzirnova.

Ak tu tukšā izdilene,
ko tu kliksti šņikstēdama!

Ja es maizi nemalusi,
badā sprāgtu Nabagais.

Šujmašīna.

Sen jau tev gaņģi ir tukši no miltiem —
Neiznāk kaķam ko apmērcēt ķepu.

Vējdzirnavā.

Nabagam nav vairāk jaudas
salāpīt man bīdeļgaņģi.

Šujmašīna.

Viņam nav naudas.

Vējdzirnavā.

Tāpēc aizeju no viņa.
Bagātais dos jaunus spārnus,
saliks simtiem jaunu ratu.
Ak kas tā par lielu dzīvi:
pilni spīķeri būs miltu,
pilni cepļi baltas maizes!
Kaķi iecels melderģodā.

Kaķis

pārstāj spēlēties.

Kur nav miltu, tur nav peļņu,
Kur nav naudas, tur nav goda.

Meitiņa.

Incīti manu — pavel vēl kamolu.

Sujmašina.

Kāpēc es te lai palieku tupot
gaidīt, kā Nabagā garoza izžūst?

Vējdzirnavā.

Tev vēl jāšuj ubagtarba,
Nabagam ko pakārt kaklā.

Sujmašina.

Iesim mēs reizē — tā ceļš iznāks īsāks.

Abas aiziet.

Kaķis.

Apnicis sen jau man kamolu valstīt!
Vai es kāds puika, ka spēlītes spēlēt,
meiteņiem pakavēt garlaikā laiku.
Aizeju projām!

Meitiņa.

Incīti, paliec!

Kaķis.

Vīrs esmu gudris un amatus protu —
inženieris būšu Bagātā algā.

Nosviež kamolu. Iet.

Meitiņa.

Kaķīti, incīti, paliec pie manis!

Paskrien, apstājas. Raud.

Suflieris.

Šis ir aģitators.

Aģitators

uznāk no vidus.

Ko tu te dari, mazā meitiņ? Ko raudi šai dzīves ceļmalā? Vai tev kāds sita?

Meitiņa.

Man bij kaķis — nav vairs kaķa.
Aizgāja pie Bagātā.
Paspēlējies tu ar mani!

Aģitators.

Man likās, ka tu ubago, izmesta uz ielas, jo tavs izskats ir ļoti bēdīgs. Ej, bērns, uz māju.

Kalēji ceļā uz Bagāto!

Suflieris.

Kalēju grupa nāk vienmērīgiem soļiem.

Aģitators.

Apstājieties, biedri, un uzklausiet. Jūs zināt, ka ražošanas rīki un līdzekļi — vējdzirnavas, šujmašīnas un citas fabrikas pieder Bagātajam. Un, ja šie rīki ir viņa īpašums, tad arī paši saražotie produkti tam pieder. Lai dzīvo sociālisms!

Kalēji.

Ir runas labas, ja tās labi saka,
bet liktens mums no runām netiek labāks.

Aģitators.

Ļaujiet runāt, es jums visu izskaidrošu. Pašreizējie sabiedriskie apstākļi ir tādi, ka jūsu liktenis ir attīstījies par plašu vispasaules problēmu —

Kalēji.

Tā problēma —
vēl vienmēr ceļš pie Bagātā un bada —
un pašiem jāliecas, kaut dzelzi liecam,
un pašus lauž, kaut tēraudu mēs laužam!

Kalēja balss.

Cik ilgi tā?

Kalēji.

Kad katrā apziņas būs diezgan sakrāts,
tad šķēps, ko izkaļam, vairs pašu miesas
nešķels.
Šās rokas drednautus un lidmašīnas veido —
kas drīkst to teikt, ka pasauli tās nespēs
pārveidot?

Malēji un šuvējas uznāk.

Suflieris.

Malēji un šuvējas ceļā uz Bagāto.

Aģitators.

Biedri un biedrenes! Caur kapitāla dzelzu varu
jūs esat nonākuši tik tālu, ka jums nekā vairs nav
atlicies kā bezdarbs un bads, kas spiedīs jūs orga-

nizēties jūsu šķiras organizācijās un, slēgtās rindās stājoties zem jūsu cīņas karoga, iekarot savas tiesības —

Šuvējas balss.

Grib runāt šuvējas ar pāris vārdus.

Kalēja balss.

Lai runā!

Šuvējas.

Uz ielas izmestas —
mums cena kritusēs pat tur,
kopš šujmašīna Bagātajam vienam pieder.
Vai labāk pārdot lēti savu milu
un paēst divas reizes dienā —
vai lētāk pārdot tikai darbaspēku
un ēst tik vienu reizi?
Lai izskaidro!

Šuvējas balss.

Lai Aģitators izskaidro mums šito jautājumu!

Aģitators.

Sieviešu jautājums ir cieši saistīts ar pārējiem kapitālistiskās iekārtas jautājumiem —

Kalēji virzās uz aiziešanu; Aģitators griežas pie tiem.

Biedri kalēji, jūs pagaidiet, kamēr es nobeigšu. *Turpina.* Sieviete līdz šim pati pārāk maz interesējusēs par savu cilvēktiesisko stāvokli, bet, izmantodama vīrieša aizsardzību, palikusi par verdzeni —

Suvējas.

Šis jauneklis uz ielas pats nav bijis —
viņš tik no grāmatām mūs māca.

Malēja balss.

Ir pareizi, ko Aģitators saka.

Aģitators.

Zinātnei nav jāiet uz ielas, bet viņa pēta faktus,
ko savāc no dzīves —

Šuvējas.

Še fakti —
mums mazi bērni mājās gaida,
lai maizi dodam tiem un krūti, —
mums jāvergo, lai cilvēkdzimums neiet bojā!

Malēji.

Kaut vējdzirnavas Bagātajam pieder vienam,
mums jāmaļ maize visiem, kas grib ēst:
ir visas kustības tik ciešā sakarībā —
ja viena apstājas, vairs citas nevar ritēt.

Kalēji.

Tad mūžam strādnieks gaidīt var,
kad kustības to ritot atsvabinās!
Mēs sakām: pats viņš zinās,
kas jādara!

Aģitators.

Kad apstākļi būs negatavojušies, tad —

Kalēja balss.

To uzpircis ir Bagātais!

Malēji.

Viņš aizstāv mūsu intereses.

Viņš runā pareizi.

Suvējas balss.

Bet pats nav pareizs!

Kalēja balss.

Inteligents.

Malēja balss.

Viņš mums ir vajadzīgs un derīgs.

Kalēja balss.

Viņš vilcina ar savām runām laiku.

Suvējas balss.

Lai Bagātais var pagūt visu savā rokā sagūt.

Aģitators.

Pašreizējos apstākļos mēs nevaram neko citu
iesākt kā tikai runāt —

Kalēja balss.

Bet darbs un cīņa?

Malēja balss.

Kas mācīja līdz šim, kas rādīja mums cīņas ceļu?
Tik Aģitators.

Kalēja balss.

Vai vari atbildēt, ko darīt šodien mums?
Ko iesākt praktiski?

Aģitators.

Jums būtu jāorganizē pašiem savas fabrikas
kooperatīvā ceļā.

Kalēji, Šuvējas.

Mums nav ko ēst!
Ej nost no ceļa!

Aiziet. Malēji tiem seko.

Malēja balss.

Vai līdz tu nenāksi?

Aģitators.

Es palikšu tepat, šai ceļmalā un šais krustceļos.

Meitiņa

pienāk.

Kāpēc tu tik bēdīgs?
Ko tie svešie tevi bāra?

Aģitators.

Man nav viņiem vairāk nekā ko dot kā tikai

mani vārdi. To es zināju un tāpēc palieku nespēcīgs.

Meitiņa.

Varbūt izsalcis tu esi?
Tūliņ pārņāks mūsu kaza,
tad es iedošu tev piena.

Aģitators.

Paldies, meitiņ.

Kaza

ieskrien.

Kas te manu vārdu sauca?
Mani gaida liela vieta,
augsta cieņa, laba maize —
līdz šim mani Nabags slauca,
turpmāk slauks tik Bagātais!

Aizskrien. Meitiņa paskrienas pakāļ, gribēdama aizturēt. Paklūp. Raud. Aģitators to pacēļ. Nosēdina nomaļis, sāk spēlēties ar to.

Nabagais

nāk ar garozu.

Tagad ir skaidri, ka man pasaulē vairāk nekas nav atlicies kā šī vecā maizes garoza. Kamēr vēl bija lupatas, vajadzēja pamanīties ubaga tarbu sašūt. Taču labi ļaudis ko iemestu.

Nosēstas. Nāk Puisītis, apkārt skatīdamies.

Puisītis.

Ceļu te tik daudzi sanāk,
ka man liekas — te bez ceļa.
Varbūt būšu apmaldījies?

Nabagais.

Ko tu, puisīt, skaties? Uz kurieni esi iedams?

Puisītis.

Es jau nezīnu, uz kurien.

Nabagais.

No kurienes tad tu nāc?

Puisītis.

Sen jau projām es no mājām,
Nezīnu vairs, kur tās bija.

Meitiņa,

ieraudzījusi puisīti, pieskrien.

Man bij kaķis, nav vairs kaķa —
aizgāja pie Bagātā.
Paliec tu pie manis, Puisīt.
Vai tev rotaļāties netik?

Puisītis.

Jāiet, kamēr atradīšu.

Nabagais.

Ko tu, dēls, tā meklē?

Puisītis.

Esot tādas dzirnaviņas —

Meitiņa.

Mums ar bija vējdzirnavas —

Puisītis.

Tādas labas dzirnaviņas,
kuras tik no sevis maļot.
Kam tās būtu, mūžam miltu
netrūktu un baltas maizes.

Nabagais.

Tad jau tu, dēls, brīnuma dzirnavas meklē.
Vai tad tu vēl nezini, ka tādas ir tikai pasakās?
Ja būtu īstenībā, tad sen jau viņas kāds būtu atradis.
Vai tad tēvs māte nekā par to nav stāstījuši?

Puisītis.

Īstenībā, īstenībā!
Vecā māte daudzreiz teica —
viņai atkal viņas māte
stāstījusi, mazai esot.
Ja es viņas atradišu,
nebūs nabagu virs zemes —
visiem maize būs un dzīve.
To ar teica vecā māte.

Nabagais.

Kamēr Bagātajam ir milti un maize, bet man

tikai pēdējā garoza, tikmēr es tam stāstam par laimes dzirnavām neticu.

Puisītis.

Tad jau viņam dzirnaviņas.

Nabagais.

Tās lielās vējdzirnavas, kas viņam ir, tās nav laimes, bet nelaimes dzirnavas. Bet Bagātajam arī nauda un kaķis par melderi — viņam ir malēji, kalēji, šuvējas — viss!

Puisītis.

Tad tu ceļa nezināsi.

Nabagais.

Ej vien taisni.

Meitiņa.

Puisīt, ņem tu mani līdzī —
varbūt atradišu inci.

Te man paliek garlaicīgi.

Aiziet abi.

Nabagais.

Bērnām bērna prāts.

Sieviete nāk.

Suflieris.

Tā ir sieviete — nekas vairāk.

Aģitators

pieceļas, nostājas arēnas malā sievietei pretī.

Neej!

Sieviete.

Ah!

Aizskrien garām.

Nabagais.

Viņa, nabadzīte, domāja, ka neviens neredzēs.

Suflieris.

Es redzēju, cik viņa bij kaunīga un bezkaunīga, cik priecīga un bēdīga.

Nabagais

taustās pa tarbu.

Nu jau būtu laiks garozu apēst. Sen kamēr neesmu nekā ēdis. Pat neatminu vairs. *Klausās.* Svilpo. Laikam vēl kāds ies uz Bagāto.

Bombačifallo

mandoliņu padusē, jautrs, palokās zemu.

Nododu nabaga garozai godul

Nabagais

brīnās un iesmejas.

Kas par muzikantu! Bet no kurienes tu tāds ērms esi cēlies?

Bombačifallo.

Klejodams dažādus ērmus es redzu —
nava tad brīnums, būt ērmiem par ērmu.
Atļaujiet roku sniegt, stādīties priekšā:
mani sauc vārdā Bombačifallo.
Spēlēju visu, ko spēlējot dzīvo:
mulķīgus gudros un prātīgus mulķus,
smejošas asaras, raudošus smieklus.
Pirmoreiz slavu es guvu Sevīlā
mēneša naktī pie Gvadalkviviras.
Karali dziedināt gāju uz Romu.
Apnika — domāju pārmainīt lomu.

Nabagais.

Kur citur tu varētu iet kā pie Bagātā. Turp
visi ceļi aiziet.

Bombačifallo.

Pareizi sacīts. Jūs ar turp nāksat.

Nabagais.

Kādu lomu man tur spēlēt! Neesmu ne māks-
linieks, ne klauns — tikai Nabagais.

Bombačifallo.

Kad beidzamo graužamo garozu beigsat.

Nabagais.

Gan mīlais dieviņš man vēl palīdzēs.

Bombačifallo

izsmejoši trankšķina.

Te piemin vilku, te vilks ir jau klātu!

Parādās Dieviņš.

Suflieris.

Šis ir Dieviņš no latvju tautas pasakas par trejiem brāļiem. Samainīšana tiek sodīta.

Dieviņš

neapstādamies.

Dievs palīdz! Dievs svētī!

Nabagais

nostājas Dieviņam pretī.

Paldies mīlam Dieviņam!

Bombačifallo.

Nu tad uz redzi! Nolīdzis esmu:
mākslinieks slavens un sulainis būšu
Bagātā dienestā. Amatu pildīt
jāsteidzas: viesībām viesi jau rodas.

Zīmējas uz Dieviņu.

Nabagais.

Mīlais dieviņ, esi man, nabagam, žēlīgs. Dodi man jaunu garozu, kad būšu apēdis veco. Bagātā spīķeros ir milti, bet man nav naudas —

Dieviņš.

Nabagu ir miljoniem, bet, ja es katram, kas man ceļā gadīsies, sāksu palīdzēt, tad man nekad nebūs laika savām personīgām darīšanām. Es varu nokavēt viesības pie Bagātā — viņš būs dusmīgs. Tagad nav vairs veci laiki. Mēs nedzīvojam pasakās, bet 20. gadu simtenī. Ardievu!

Nabagais izmisis sabrūk.

Suflieris.

Tagad tiek nolaists priekšskars.

OTRĀ NODAĻA

Balles publikas grupas uz zemākajiem soliem, bet skatītāji uz augstākajiem gar abām malām.

Suflieris.

Balle pie Bagātā. Skatītāji un viesi.

Bagātais
stāv vidū.

Sulaini, kā tu esi uzdrošinājies vīna pudeli aizmirst? Tūliņ lai tiek atnesta! Ātrāk! Veiklāk!

Bombačifallo.

Paklausu, izpildu.

Izskrien un iesteidzas. Iziei atkal.

Bagātais
izvelk pulksteni.

Vēl pusminūtes laika, tad jāsākas mielastam.
Bet vēl mums nav —

Bombačifallo
iesteidzas.

Inženieris Kaķa kungs, saimniece Kazas
kundze.

Bagātais.

Atkal jāpārlabo: saimniece un piesaimniece!
Lūdz ienākt.

Bombačifallo iziet.

Kaķis.

Atvainojiet, nokavēju —
pulkstens bija samežģījies.

Kaza.

Sveicinu goda dienā!

Bagātais.

Lūdzu ieņemt vietas blakus Bruņiniekam.

Bombačifallo
ienāk, pieteic.

Sieviete.

Bagātais.

Kā tu uzdrošies apvainot sievieti! Ko!? Aizmirsis esi pieklājību. Zini, kā jāsaka!

Bombačifallo.

Sievietes kundze.

Bagātais.

Ej lūdz un atvainojies. Tā ka otrreiz tas vairs lai nenotiek!

Sieviete un Bombačifallo ienāk.

Bagātais.

Sulain, ierādi viņai vietu. Lai Sievietes kundze sēd Kazas kundzei blakus.

Bombačifallo iziet.

Balles publika, 1. grupa

ienāk no labās.

Godu necerētu mēs baudām šai namā, kurā ir laimīga dzīve un viss, ko vien vēlas cilvēks pēc dzimšanas, kā arī pēc nāves. Slava Bagātajam, kas mūs ir aicinājis! Slava, slava!

Bagātais.

Sulain, sulain — ierādi vietu.

Bombačifallo pienāk, ierāda vietu. Iziet. Ienāk.

Bombačifallo.

Dāmas kundze.

Bagātais.

Lūdz laipni Dāmas kundzi.

Bombačifallo iziet.

Dāma.

Ah, Bagātā kungs! Kā es ilgojos būt jūsu sabiedrībā, kur viss tik brīnum spoži ierīkots. Ah, kas par skaistu galdautu! Un vīns. Debešķīgi!

Bagātais

skūpstā roku.

Es pagodināšu augsti cienājamo Dāmas kundzi, lūgdams nosēsties viņa karaliskajai majestātei kungam un karaļam blakus.

Pieved zem rokas un nosēdina pie karaļa cepures.

Balles publika, 2. grupa

ienāk no kreisās.

Cik labi būt ir bagātam un valdīt pār pilsētām un mašīnām, un ļaudīm!

Balss no balles.

Un dzīres sarīkot ar sievietēm un šampanieti.

Balles publika, 2. grupa.

Un izvest kultūru un viscilvēces laimi tā pretī pilnībai, ka dievišķa top dzīve.

Balss no balles.

Lai sabrūk pasaule — es arī gribu bagāts būt!

Balles publika, 1. grupa.

Slava, slava!

Skatītāji aplaudē!

Bagātais.

Sulain, vietu!

Bombačifallo ienāk, ierāda vietu, iziet.

Dāma.

Jūs garlaicojaties, Bagātā kungs!

Bagātais

izvelk pulksteni.

Vēl desmit sekundes. Bet mūsu visvecākais
viesis nenāk. Tam vienmēr darīšanu par daudz.

Dāma.

Varbūt vecuma nespēks!

Bombačifallo

pasniedz vizītkarti uz paplātes.

Vai lūgt?

Bagātais.

Lūdz Dieviņa kungu zemīgi.

Bombačifallo iziet.

Dieviņš.

Dievs svētī šo dieniņu!

Balles publika, abas grupas.

Paldies!

Dieviņš.

Es atvainojos par nokavēšanos, kura nenotika
aiz manas paša vainas. Gadījās ceļā Nabagais.
Viņu tik daudz, tik daudz!

Bagātais.

Nekas, nekas, Dieviņa kungs. Zemīgi lūdzu
pie mūsu nabadzīgās dieva dāvanas.

Nosēdina Dieviņu sev blakus.

Dāma.

Ah, kāda jums skaista bārda! Vai drīkstu
noglaudīt?

Dieviņš.

Jums, Dāmas kundze, tik smalka rociņa, ka
man liels prieks.

Noskūpsta roku.

Dāma.

Debešķīgi!

Bagātais.

Man ir gods lūgt dāmas un kungus atklāt ēšanu.
Visi saliek uz mirkli roku plaukstas un paceļ acis augšup.

Apsveicēji.

Padevīgi uzdrošināties sveicināt ar dziesmu
skaņām:
Saules mūžu un aizsaulē mūžīgu dzīvi!

Bagātais.

Sulain, izved un pacienā ar vīnu.

Bombačifallo izved.

Suflieris.

Tie bij apsveicēji, kuri cerē, ka viņiem arī kas
atkritīs.

Dieviņš.

Pēc tam kad esam pielūguši dievu, mēs arī no
mūsu augstā nama tēva labprāt dzirdētu kādus
laipnus vārdus.

Bagātais.

Bet es padevīgi lūdzu mūsu Dieviņa kungu
pagodināt klātesošos ar savu svētību.

Dāma, Kaza.

Jā, jā, jā!

Balles publika, 1. grupa.

Jā, jā, jā!

Dieviņš
pieceļas.

Neviens tā nejutas pagodināts sēdēt pie šā galda kopā ar Bagātā kungu un viņa viesiem kā es. Cik liela nozīme ir bagātībai, to cilvēki vēl līdz šim pašam laikam nav sajēguši, kaut gan dievs tiem devis visus prātus un saprašanu. Es laimīgs varu būt tikai caur Bagātā kungu, jo, ja nebūtu viņa, tad nebūtu arī Nabagā, bet, ja nebūtu tā, kas tad godātu un lūgtu, jo lūdz tikai tas, kam kāda vajadzība. Es paceļu savu roku uz Bagātā nama svētību, jo viņa bagātība ir arī mans gods!

Dāma.

Ah, cik skaisti! Bravo, bravo!

Balles publikas grupas plaukšķina un sauc: «Bravo!»

Kaķis
pieceļas, glaimīgs.

Man ar vēlēts turēt runu:
— Nauda naudai naudu nesa —
kam nav naudas, tam nav goda.

Dāma.

Es esmu pārliecināta, ka inženieris Kaķa kungs tiks iecelts mūsu Bagātā kunga universitātē par profesoru.

Balles publika, 2. grupa.

Slava lai Bagātā kunga profesoram!

Bagātais.

Augstais Dieviņa kungs, cienījamās dāmas un godājamie kungi! Kā jau mans melderis — atvainojos — kā jau mans inženieris starp citu uzsvēra, tad vienīgi nauda ir mans gods. Ja man nebūtu naudas — vai tad man būtu inženieris, Kaza, Dāma, Sieviete, Šujmašīna, Vējdzirnavā un Balles publika? Ja man nebūtu naudas, neviens asns tīrumā nedīgtu; bet tagad no visām malām satek labība manos spīķeros. Ja man nebūtu naudas, kur tad strādnieki ņemtu darbu? Un tikai tāpēc, ka manos cepļos maize un manos veikalos drēbes — tikai tāpēc ļaudis nepaliek bezdievīgi, bet iet baznīcā un lūdz dievu. Esmu iepriecināts, ka mana bagātība ir dievam par godu. Tāpēc es gribu dzert —

Bombačifallo.

Nabagā kungs vēlas ar jums runāt.

Kaķis.

Ne'smu dzirdējis tāda kunga.

Bagātais.

Es vēlos lai ienāk.

Bombačifallo iziet.

Nabagais

lēmām velkas un apstājas gabaliņu nost.

Pazemīgi sveicinu Bagātā kunga lielkungu.

Grib skūpstīt svārku stūri.

Balles publika, 1. grupa.

Slava lai Bagātā kunga Nabagam!

Bagātais.

Es neesmu nekāds lielskungs. Te visi ir vienlīdzīgi un tiek saukti par kungiem, — tāpat jūs, kā es.

Balss no 2. grupas.

Neviens nav tik demokratisks kā Bagātais!

Bagātais.

Nu, ko teiksi?

Nabagais.

Nav vairs man — nav vairs man —

Kaķis.

Ko tas cilvēks ņaud kā kaķis!

Nabagais.

Nav vairs man prātā, kad savu veco garozu apēdu. Gribēju lūgt kādu jaunāku.

Bagātais.

Sulain! Bačifallo!

Bombačifallo

ienāk.

Pavēles izpildīt vienīgais prieks man.

Bagātais.

Paņem to garozu no galda un laipni izved
Nabaga kungu ķēķī.

Bombačifallo.

Nododu Nabaga garozai godu.
Iznāciet ķēķī un rīkojiet dzīres.

Nabagais.

Gribēju vēl lūgt Bagātā kungu —

Bagātais

pātrauc.

Pēc darba! Pēc darba — atnāciet pēc mēneša,
tad redzēsim. Variet iet.

Bombačifallo un Nabagais iziet.

Dāma.

Ah, kāds uzbāzīgs! Un cik jocīgs! Vai jūs,
Dieviņa kungs, neievērojāt, ka viņam ielāps karājās
biksēm dibengalā? Debešķīgi!

Kaza.

Tādam ķēmam ērma mēle:
murmina kā mēmais āzis.

Kaķis.

Maizes lūgties kauna nava!

Bagātais.

Bombačifallo! Drīzāk! Kur tu biji?

Bombačifallo.

Izvedu ķēķī, kā vēlējāt paši.

Bagātais.

Vai spīķera durvis noslēgtas? Vai sargi ne-
guļ? Izej paskaties. Tūliņ!

Bombačifallo.

Deviņas atslēgas, divpadsmit sargi.

Bagātais.

Ko bolies vēl! Tūliņ ej pielādē lielgabalu!

Bombačifallo iziet.

Balss no balles.

Neviens nav tik rūpīgs kā Bagātā kungs.

Bagātais.

Nu, mani dārgie viesi un publika: maltīte ir
galā. Laiks nodoties izpriecai un garīgai baudai.
Bombačifallo! Bombačifallo!

*Pieceļas visi, sāk staigāt sarunādamies. Pieceļas abas
balles publikas grupas.*

Balles publika, abas grupas.

Pateicamies par nepārspējamo godu, kāds bij
mums sēdot pie Bagātā galda!

Bombačifallo ienāk.

Bagātais.

Veseli ēduši. — Kur tu tik ilgi vazājies —
divreiz bij jāsauc!

Bombačifallo

ātri skaita.

Manīdams Dāmai maigumu vaigā,
sajutu sajūsmu muzikas mākslai —
laimīgi ģitāru rūcināt citos.

Lēni.

Vēlēsāt spēlēt?

Bagātais.

Sulain! Lai gan ir jautrs brīdis, tomēr es tevi
lūgtu atstāt jokus! Tagad turpretī jūs esat mans
mākslinieks un tāpēc jums vajag būt ļoti nopietnam
un celt priekšā visu, kas mūs varētu uzjautrināt,
sagādājot pie tam patīkamu baudu. Viesi un publi-
ka jau gaida.

Bombačifallo

sāk trunkšņināt.

«Apaļo gareno» vēliet vai «Gareno apaļo»?

Dāma.

Es gribu deviņu debesu danci. Uzlūdzu Dieviņ-
kungu pirmo. Bagātais pats nedejos — tam vēders
negrozīgs.

Bombačifallo

trankšķina un klie dz takī.

Tam, tam, bagātam,
kailu danci dancojam,
jam, jam, — dancojam!

Balss no balles.

Lūk, lūk!

Dāma.

Fuh, kas tā par netikumīgu mākslu.

Bagātais.

Sulain, spēlē citu. Dāmas kundzei nepatīk.

Balles publikas balss.

Brīnišķi iecietīgs ir Bagātā kungs: viņš pielaiž
savā namā visus māksliniekus, — arī izvirtušol!

Bombačifallo.

Mēneša naktī
izplauka dārzā
sudraba ziediņš —
mirdzēja spožs.

Iegāja dzejnieks,
nolauza zaru,
piesprauda dāmai
laimīgs pie krūts.

Drebēja zariņš,
nobira ziediņš,
nolūza kurpei
papēdis nost!

Bagātais sit takti plaukstas, Dāma ar Dieviņu dejo.

*Balss no balles,
pa labi.*

To dziesmiņu Bagātais pats sacerējis.

*Balss no balles,
pa kreisi.*

Šis āksts to neprot nospēlēt!

Dāma.

Dieviņkungs, jūs dejojat debešķīgi. Tas man patīk.

Dieviņš.

Atvainojiet, Dāmas kundze, ka uzminu uz kājas.

Kaza.

Zemīgi lūdzu uz dāmu valsī.

*Bagātais
dod zīmi spēlēt.*

Bačifallo!

Bombačifallo.

Lecu, lecu, tekū, tekū —
riņķam gala nesateku.
Pats ap sevi un ap tevi
riņķus riņķa riņķī dzenu.

*Balles publikas grupas sit kājām takti un plaukšķina. Ienāk
Puisītis un Meitiņa. Deja pārtraucas.*

Bagātais.

Kas tie tādi? Bačifallo, — kas tie tādi? Kas
viņus ielaida? Kas bērņus te ielaida?

Puisītis.

Paši ienācām mēs iekšā —
dzirdējām, ka jauki spēlē.

Bagātais.

Kā jūs drikstējāt te nākt bez atļaujas?!

Balles publikas grupas izbrīna pozā.

Puisītis.

Durvis pašas vaļā vērās.

Meitiņa,

ieraudzījusi kaķi.

Incīti manu, inc, inc, inc!

Kaķis.

Nešššpetnā — kas es par incil!
Inženieris, ne incis esmu!

Atgaiņājas un vairās.

Bagātais.

Sulain, izved bērņus ķēķī un iedod pa bon-
bongai.

Puisītis.

Vai pie jums nav dzirnaviņas?

Bagātais.

Kādas dzirnaviņas? Ko? Vai tev kāds viņas
nozadzis?

Puisītis.

Tādas labas dzirnaviņas —
kuras tik no sevis maļas.
Kad tās būtu, visā zemē
netrūktu nevienam maizes.

Bagātais.

Ej nu, muļķīt, ej! Ja tādas kur būtu bijušas —
sen jau būtu nopircis. Ej uz ķēķi un nerunā vairs
blēņas un mācies būt pieklājīgāks.

Puisītis.

Tad jums nav tās dzirnaviņas?

Dāma.

Tu laikam būsi no dumām mājām — gribēsi
lai Bagātā kungs tev savu Vējdzirnavu atdod!

Smejas.

Puisītis.

Dieviņš gan man palīdzētu —
iedotu man tādu svilpi,
ar ko palīgus man sasvilpt.

Dieviņš.

Tā svilpe, bērns, tikai tai pasaciņā par trejiem
brāļiem.

Dāma.

Ej ārā! Dabūsi vēl žagarus. Uzmācas pat
Dieviņkungam ar niekiem.

Bombačifallo

paņem Puisīti un Meitiņu aiz rokas.

Nerātņiem bērniem žagari nākas,
rātņajiem bonbongas pasniedz pa vienai;
ko gan vēl vairāk bērniem būs kārot?
Nāciet.

Aiziet ar abiem.

Bagātais.

Kā tagad bērni izlaisti! Paši savā vaļā vazājas
apkārt. Tie ir tie nākošie zagļi un laupītāji.

Balles publika, 1. grupa.

Kāds krietns audzinātājs ir mūsu Bagātā kungs!

Bombačifallo.

Vēlēsāt turpināt dančus un prieku?

Kaķis

gāzelēdamies, apreibis.

Man tā liekas, — man tā liekas,
jūs jau esat piedzērušies.

Bagātais.

Bačifallo, laidiet vaļā ko jautru.

Bombačifallo trankšķina. Kaķis ar Kazu dejo. Bagātais sauc: «Ho, hol!» — Pēc brīža ārā daudzās resp. reti bungu rībieni.

Fallo! Klusu! Kas par troksni? Vai nav atkal kāds vazaņķis ielauzies? Vai es neteicu, ka tie mūs var aplaupīt?

Balss no balles.

Tie ir tie, kas negrib strādāt. Es vakar redzēju.

Trokšnis no raksta soļiem un bungu rībieniem. Karalis un Bruņinieks nogāžas no sēdekļiem. Uztraukums, apjukums. Kaķis zem sola. Bagātais skraida no stūra uz stūri.

Bagātais.

Fallo! Fallo! Ej paskaties! Vai durvis aizslēgtas? Kur mūsu lielgabals? Drīzāk! Drīzāk lielgabalu!

Balles publika, 1. grupa.

Bēgsim, kamēr vēl laiks ir izbēgt.

Balles publika, 2. grupa.

Jūs neaizsprostojiet mums ceļu!

Balles publika, 1. grupa.

Jūs paši esat mūsu ceļam priekšā!

Bēg jukām. Saduras ar Mītiņu, izšķīst. Ienāk Mītiņš. Bombačifallo paliek vidū stāvot.

Balss no Mītiņa.

Mums nav ko ēst — tos nost no ceļa!

Mītiņš.

Tas mūsu darbs un bads, ko Bagātais ar naudu
ir ballē ievērtis un dzīrēs.

Balss no mītiņa.

Tam atņem to!

Dieviņš.

Vai dieviņ!

Mītiņš

paceļ rokas.

Lai lemts, ka Vējdzirnava tiek un Šujmašina
no verdzības šai pašā brīdī atbrīvotas.

Kas tās vēl paverdzināt iekārotu,
ir laupītājs, kā laupītāji bija.

Kas lemts, tas lemjot izpildīts —
tāds likums!

Balss no Mītiņa.

Kur liksim Bagāto?

Mītiņš.

To arī palaist brīvu lemts — no balles un no
naudas brīvu.

Bagātais.

Laupītāji! Laupītāji!

Sieviete.

Un es? Un es? Mani ir visi aizmirsuši!

Skatītāji

pievienojas Mītiņam.

Lai dzīvo brīvā Šujmašina un Vējdzirnavā!

Bagātais.

iznāk priekšā.

Esmu pagalam!

Bombačifallo.

Vēlēsat spēlēt? Turpināt priekus?

Dāma.

Trakais!

Suflieris.

Priekšgars atkal tiek nolaists!

TREŠĀ NODAĻA

Suflieris.

Es pēdējo reizi paceļu priekškaru. Pēc tik lieliem notikumiem būs redzama tikai Dāmas un Kazas saruna. Viņas abas tūliņ uznāks.

Skatuve brīdi tukša, tad uznāk Bombačifallo.

Bombačifallo.

Sveicinu kolēģi! Es ar šē vēlētos
Sufliera amatu ačgārni valkāt.

Suflieris.

Ko tu dari?! Ej prom, ej prom! Tev nebij
jānāk!

Bombačifallo.

Tu suflēji aplam un sajauci spēli.
Ir režisors pārcēlis sākumu beigās
un beigām ir piekāris mani un vidu.
Bet Kazas vairs nebūs šai spēlē pavisam:
tā dabīgā personā nodota tika —
jo dabā un dāmā tās vienojas abas;
kaut mākslā tas sievieti apvaino nikni,
bet dzīvē to niknākā sieviete mīlē.

Suflieris.

Man jāaizstāv publikas intereses. Nekā nesa-
pratu, ko tu muldi.

Bombačifallo.

Man plašāk izteikties vārdos nav atļauts,
jo jāiesāk spēle, kad priekšgars ir pacelts.

Nosēstas uz pakāpēm.

Sieviete.

Cerēju sastapt brīvo vīrieti un vīru, bet redzu
tikai šo —

Bombačifallo.

Labi, ka atnācāt — vientulīgs biju —
publikas sēdekļos nebij man draugu —
bij tikai aplausi.

Sieviete

nosēstas Bombačifallo blakus.

Es gribētu atpūsties pie tevis no dzīves grūtībām: tikai tagad sāku redzēt, cik grūti būt patstāvīgai bez Bagātā.

Bombačifallo.

Vīru par klaunu vēl kundze sev vēlas,
bet klaunu par vīru vis netīkas atzīt.

Sieviete.

Kāds tu gudrs, bet pats tikai tāds mazs puisītis.

Bombačifallo pieceļas, staigā un trunkšķina mandolīnu.

Dāma

ieskrien kliegdamā, neredzēdamā atsitas pret Bombačifallo mandolīnu.

Tā Kaza mani nomāks! Ah, kā es sasitu savu sirdi, Bačifallo kungs!

Bombačifallo.

Kā vēju tas manto, kas sevi pārprātīgi valda,
tā, vējīgi skrienot, var atdurties līdzīgi mietam.

Dāma.

Runā, ka atkal būšot balle! Ak, kā man patīk
balles!
Vai tikai es dabūšu ielūgumu? Bet, ja Kaza
tur tiktu
ielūgta, es neieradīšos! Zvēru pie sava goda!

Bombačifallo.

Pēc mītiņa balles ir ārā no modes.

Dāma.

To visu izdarīja tas saulesbrālis, tas Nabagais,
aiz atriebības, ka pašu pie galda neuzlūdza. Sakū-
dīja strādniekus. Bačifallo, draudziņ, saki, — kur
Bagātā kungs un profesors Kaķis?

Bombačifallo.

Zudusi nauda, zaudējis prātu,
zaudējis valodu, protot tik ņaudēt,
tāpat kā Bagātais. Aizkrāsnē abi
tupot un ņaudot, un ņaudot dēļ naudas.

Dāma.

Bet Dieviņš? Ak kā viņam drebēja bārda!

Bombačifallo.

Dieviņa nava —

Dāma.

Bezdievīgais!

Bombačifallo.

Nava man laika. Drīz iesāksies svētki.

*Aiziet pie Sievietes. Sāk abi darboties ar puķēm. Pieliek
plakātus utt. Dāma pastaigājas, vēdinādama ar vēdekli.
Nāk Šujmašīna un Vējdzirnavā sarunādamās; neievēro
nevienu.*

Šujmašīna.

Piekusa kājas, tālu ko nākt bij.

Nosēstas.

Vējdzirnavā.

Man pret vēju vien bij jāgriez —
griezt pret vēju viegla lieta.
Jānostājas svētku vietā.

Šujmašīna.

Nu, kā tu labi pēc mītiņa jūties?

Vējdzirnavā.

Drusciņ sāpēja man galva
no tā lielā satrieciena.
Bet nu prieks būs malt bez gala!

Griežas. Puisītis un Meitiņa nāk.

Puisītis.

Vai tu zini, mīļā Meitiņ,
kur mēs tagad atrodamies?

Meitiņa.

Man kā ziedošs dārzs te liekas.

Skatās apkārt.

Šujmašīna

turpina runāties ar Vējdzirnavu.

Laimīga būsi?

Vējdzirnavā.

Nu es Laimes Vējdzirnavā.
Visiem, visiem, visiem maize,
balta maize būs bez naudas.

Puisītis un Meitiņa klausās.

Šujmašīna.

Pasauli apšūšu, apģērbšu silti!

Ierauga bērnus.

Kas tie ienāca, vai redzi?

Vējdzirnavā.

Tie tie pasakainie bērni.

Meitiņa.

E, kur mūsu Vējdzirnavā!

Puisītis.

Nu ir rokā! Nu ir rokā!
Šās ir īstās dzirnaviņas.
Dzirdēju, ko viņas teica!

Uz Vējdzirnavu.

Nāc man līdzī — tagad mana.

Vēdzirnava
uz Šujmašīnu.

Ko tas puisēns teic, vai dzirdi?

Uz Puisīti.

Ko tu iekliedzies tik jautri?

Puisītis.

Tu tā Laimes Vēdzirnava —
Ņemšu līdz uz savām mājām.

Vēdzirnava.

Bērns, tu esi saklausījies
pasaku no vecās mātes.
Tikai vairs nav vecie laiki —
tagad visi esam brīvi.

Puisītis.

Ko tas nozīmē, ka brīvi?

Vēdzirnava.

Brīvu nedabū par savu.

Puisītis.

Es tik grūti meklēt biju.
Un, kad uzgājis nu esmu, —
pašam man nekā vairs netiek.

Vēdzirnava.

Vai tev nepietiek ar maizi,
ko es visiem tagad maļu?

Puisītis.

Bet kā es lai mammai rādos,
mājās nekā neaizvedis?

Vējdzirnavā.

Diezgan runāts — svētki sāksies.
Ej un appušķojies krietni.

Suflieris.

Pēc grūtā cīņas darba sāksies Lielā Sapulce.
No visiem arodiem te tūliņ sanāks dalībnieki.

*Ienāk un sasēstas skatītāju lomā gar malām abas Balles
publikas grupas, kas otrā nodaļā. Gājiena taktī nāk Kalēji.*

Kalēja balss.

Laiks priecāties visiem —

Kalēji.

Tas grūtas cīņas darbs, kur atbrīvot ko vajag.
Tas veids, ko dzelzij dodam, to par rīku
gūstot, —
tas veids ir mūsu sirds un roku darbs.
Caur darbu atbrīvots tiek veids ir bezveids.
Tā viss, kam brīvību mēs gribam dzīvē dot —
viss sirdi prasa mums un darbu!

Skatītāji, 1. grupa.

Cik labi organizēti ir mūsu kalēji!

Šuvējas.

Lai sveikta cilvēce tai dienā priecīgā,
kad nevalda vairs zvērs par mūsu darbu.
Kopš Šujmašina brīva ir,
uz ielas pārdoties mums nenākas dēļ maizes.
Mēs puķes atnesām.

Malēji

nāk.

Nu sveiki biedri visi,
kas redzam brīvo Vējdzirnavul

Skatītāji, 2. grupa.

Cik disciplinēta ir Malēju organizācija!

Aģitators.

uznāk tribīnē vai paaugstinājumā.

Visas pasaules proletariāta vārdā apsveicu ar
laimīgu un galīgu uzvaru! Es nāku no sekošām
organizācijām, kuras man ir uzdevušas —

Visi.

Lai dzīvo! Lai dzīvo!

Sieviete.

Mani atkal būs aizmirsuši, tāpat kā Dāmu.

Nabagais

ienāk, ierauga Vējdzirnavu un Sujmašīnu.

Nu beidzot es arī mūža galā panākšu savu

taisnību un atdabūšu man nolaupītās dzirnavas un mašīnu.

Skatītāji.

Oho!

Aģitators.

Viss tagad ir tautas īpašums. Iestājies Malējos — dabūsi svārkus un maizi.

Kalēja balss.

Biedri — vēl vajag būt uzmanīgiem!

Dāma

pieiet pie Sujmašīnas un piesprauž puķi.

Bet, ja es katru dienu gribēšu jaunu uzvalku, kā tad iznāks? Būšu nelaimīga, ja nedabūšu. Bet aģitators teica, ka tagad visi būs laimīgi.

Sujmašīna.

Vajadzēs pašai par mašīnu palikt.

Dāma.

Bet kas tad valkās apģērbus?

Sujmašīna.

Ļaujiet man strādāt!

Dāma

nometas zemē.

Es vairs negribu būt dāma. Būšu Meitiņa.
Bombačifallo, Bačifallo! Panāciet šurp! Esiet jūs
kaķis, rotaļāsimies!

*Ieskrien Laupītājs — Bagātais maskā ar kinžalu. Tam seko
Kaķis. Abi pielec Vējdzirnavai un Sujmašīnai. Kalēji stei-
dzas aizsargāt.*

Skatītāji.

Vai mēs jau neteicām, ka tā būs!?

Bombačifallo

*izlec vidū, noņem Laupītājam kinžalu, nogāž to gar zemi,
uzliek kāju uz kakla.*

Laupītājs uzvarēts, Bagātais necelsies!

Skatītāji.

Laupītājs — vai!

*Tiek saķerts Kaķis un nodots Meitiņai un Dāmai, kuras
ar to sāk spēlēties.*

Bombačifallo.

Vienīgais īpašums paliek vēl — Kaķis!
Iesāksies svētki, nolaidiet priekškaru!

Tiek pacelts plakāts ar uzrakstiem.

Suflieris.

Beigas un priekškars.